

LIETUVOS RESPUBLIKOS VYRIAUSYBĖ

NUTARIMAS

**DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS TURIZMO ĮSTATYMO NR. VIII-667
2 IR 29 STRAIPSNIŲ PAKEITIMO IR ĮSTATYMO PAPILDYMO 30¹ STRAIPSNIU
ĮSTATYMO PROJEKTO NR. XIVP-2660**

2023 m. d. Nr.

Vilnius

Vadovaudamasi Lietuvos Respublikos Seimo statuto 138 straipsnio 3 dalimi ir atsižvelgdama į Lietuvos Respublikos Seimo valdybos 2023 m. rugsėjo 14 d. sprendimo Nr. SV-S-1087 „Dėl įstatymų projektų išvadų“ 1 punktą, Lietuvos Respublikos Vyriausybė **n u t a r i a**:

Nepritarti Lietuvos Respublikos turizmo įstatymo Nr. VIII-667 2 ir 29 straipsnių pakeitimo ir įstatymo papildymo 30¹ straipsniu įstatymo projektui Nr. XIVP-2660 (toliau – Projektas) dėl šių priežasčių:

1. Projekto 2 straipsnio 2 dalimi keičiamo Lietuvos Respublikos turizmo įstatymo 29 straipsnio 3 dalyje siūloma nustatyti, kad gido pažymėjimas būtų išduodamas 5 metams, o praėjus 5 metų laikotarpiui gidas per 30 kalendorinių dienų galėtų kreiptis į Vyriausybės įgaliotą instituciją dėl pažymėjimo galiojimo pratęsimo ir Vyriausybės įgaliota institucija atnaujintų gido pažymėjimą 5 metų laikotarpiui, o jei gidas nori atnaujinti savo pažymėjimą praėjus daugiau kaip 30 kalendorinių dienų po gido pažymėjimo galiojimo pabaigos, jis privalėtų iš naujo išlaikyti praktinį ekskursijų vedimo egzaminą. Taip pat Projekto 3 straipsniu Turizmo įstatymą papildančio 30¹ straipsnio 4 dalyje siūlomas analogiškas teisinis reguliavimas dėl kelionių vadovų.

1.1. Pažymėtina, kad Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas savo nutarimuose yra ne kartą konstatavęs, kad riboti asmens teisės ir laisvės, taip pat ir ūkinės veiklos laisvę, galima, jeigu yra laikomasi šių sąlygų: tai daroma įstatymu; ribojimai yra būtini demokratinėje visuomenėje siekiant apsaugoti kitų asmenų teisės ir laisvės bei Lietuvos Respublikos Konstitucijoje įtvirtintas vertybes, taip pat konstituciškai svarbius tikslus; ribojimais nėra paneigiama teisių ir laisvių prigimtis ir jų esmė; yra laikomasi konstitucinio proporcingumo principo (Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2006 m. gegužės 31 d. nutarimas, Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2008 m. kovo 15 d. nutarimas). Lietuvos Respublikos paslaugų įstatymo 4 straipsnio 1 dalies 2 ir 3 punktuose nurodyta, kad, siekiant užtikrinti įsisteigimo laisvę, Lietuvos Respublikos teisės aktuose nustatyti teisės teikti paslaugas įgijimo arba paslaugų teikimo veiklos vykdymo reikalavimai turi atitikti būtinumo ir proporcingumo principą, t. y. reikalavimai privalo būti pateisinami svarbiais visuomenės interesais, taip pat būti proporcingi ir tinkami siekiamam tikslui įgyvendinti ir neriboti teisės teikti paslaugas ar paslaugų teikimo veiklos vykdymo daugiau, negu to reikia atitinkamam tikslui pasiekti. Pagal Paslaugų įstatymo 8 straipsnio 1 dalį, kuria įgyvendinama 2006 m. gruodžio 12 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2006/123/EB dėl paslaugų vidaus rinkoje 11 straipsnio 1 dalis, leidimas paslaugų teikėjui išduodamas neribotam laikui, išskyrus atvejus, kai leidimas pratęsiamas automatiškai arba jis susijęs su nuolatiniu leidimų išdavimo tvarka nustatytų reikalavimų vykdymu, arba ribota leidimo galiojimo trukmė pateisinama svarbiais visuomenės interesais. Projektu siūloma nustatyti ribojimą, pagal kurį gido pažymėjimas

turėtų būti pratęsiamas kas 5 metai, o laiku jo nepratęsęs atsirastų reikalavimas iš naujo išlaikyti praktinį ekskursijų vedimo egzaminą. Šio reikalavimo nustatymas grindžiamas Projekto aiškinamajame rašte nurodytais argumentais, kad „gidais gali tapti asmenys, kurie prieš daugiau nei 20 metų yra įgiję gido pažymėjimą, tačiau taip ir nėra vykde veiklos. Tikėtina, kad tokie asmenys yra praradę žinias ir gebėjimus“, tačiau pateikti argumentai nepakankami ir nepagrindžia minėtų reikalavimų būtinumo ir proporcingumo, nenurodyta ir kokius svarbius visuomenės interesus siekiama apsaugoti išduodant terminuotą gido pažymėjimą ir nustatant naują analogišką teisinį reguliavimą, keliamą kelionių vadovo pažymėjimui. Pažymėtina, kad tiek Lietuvos Respublikos ekonomikos ir inovacijų ministerija, tiek Valstybinė vartotojų teisių apsaugos tarnyba (toliau – VVTAT) skundų dėl gidų teikiamų paslaugų kokybės nėra gavusi, visuomenėje, socialiniuose tinkluose ir kitose informavimo priemonėse susirūpinimo dėl netinkamos gidų profesinės kvalifikacijos nepastebima, todėl šių reikalavimų nustatymas būtų neproporcingas ir sukurtų papildomą administracinę naštą.

1.2. Projekte nepagrįstai nurodoma, kad Vyriausybės įgaliota institucija pratęs gido pažymėjimo galiojimą 5 metų laikotarpiui, kadangi pažymėjimas, kurio galiojimas yra pasibaigęs, negalėtų būti atnaujinamas. Minimasis formalus kreipimasis dėl gido pažymėjimo galiojimo pratęsimo (atnaujinimo) neužtikrina, kad bus pasiektas aiškinamajame rašte nurodytas Projekto tikslas užtikrinti aukštą gido profesinę kvalifikaciją. Toks reikalavimas nėra pagrįstas aiškinamajame rašte, jis didina administracinę naštą, kurios skaičiavimai taip pat nėra pateikti.

1.3. Projekto 2 straipsnio 3 dalimi keičiamo Turizmo įstatymo 29 straipsnio 5 dalį 4 punktu nepagrįstai praplečiamas gido pažymėjimo galiojimo panaikinimo pagrindų sąrašas, kadangi, pasibaigus pažymėjimo galiojimui, nebelieka poreikio panaikinti jo galiojimą.

2. Projekto 2 straipsnio 1 dalimi keičiamo Turizmo įstatymo 29 straipsnio 1 dalyje siūloma nustatyti, kad už gido paslaugų teikimą, neturint gido pažymėjimo, taikoma administracinė atsakomybė. Gidas, teikdamas gido paslaugas, privalo užtikrinti, kad jo pažymėjimas būtų visada matomas.

2.1. Pažymėtina, kad, siekiant geresnio reglamentavimo ir ūkio subjektų administracinės naštos mažinimo, atsisakyta išduoti privalomą popierinį gido pažymėjimą. Ekonomikos ir inovacijų ministro patvirtintame Gido pažymėjimo išdavimo, pakeitimo ir panaikinimo tvarkos apraše nustatyta, kad gido pažymėjimas išduodamas per Licencijų informacinę sistemą, padarius joje įrašą. Pareiškėjo pageidavimu jam papildomai išduodamas ir blanke įformintas gido pažymėjimas. Pažymėtina, kad paslaugos gavėjas ar priežiūros funkcijas atliekančios institucijos Tarnybos interneto svetainėje gali patikrinti, ar gido paslaugas siūlantis ar teikiantis gidas turi galiojantį gido pažymėjimą, todėl pasiūlymas užtikrinti, kad teikiant gido paslaugas būtų privaloma užtikrinti pažymėjimo matomumą, yra netikslingas ir sukelia perteklinę administracinę naštą.

2.2. Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodekso 127 straipsnyje jau yra nustatyta administracinė atsakomybė už vertimąsi komercine, ūkine, finansine ar profesine veikla neturint licencijos (leidimo) veiklai, kuriai reikalinga licencija (leidimas), todėl Projekte netikslinga nurodyti nuostatas, susijusias su administracinės atsakomybės taikymu.

3. Projekto 3 straipsnyje, kuriuo Turizmo įstatymas papildomas 30¹ straipsniu, įtvirtinami kelionių vadovo kvalifikaciniai reikalavimai.

3.1. Projekto aiškinamajame rašte neatskleista, kodėl kelionių vadovų veikla turėtų būti reguliuojama, o kelionių vadovo profesija – reglamentuojama, t. y. nenurodyta, koks viešasis interesas yra ginamas, taip pat nenurodyta grėsmė saugai ir sveikatai, reali rizika paslaugų gavėjams arba tretiesiems asmenims ar kt., jei tokie reikalavimai nebūtų įtvirtinti. Reikalavimai gali būti užtikrinami alternatyviomis priemonėmis, pavyzdžiui, darbdavys pareigybių aprašymuose gali

nustatyti pakankamus reikalavimus kelionių vadovui, todėl siūlomas reglamentavimas iš esmės – perteklinis. Taip pat nėra pagrįstas būtinumas įtvirtinti kelionių vadovų kvalifikacinius reikalavimus, nėra nurodyta, kokia problema būtų sprendžiama, nustačius minėtus kvalifikacinius reikalavimus. Šie reikalavimai sukels finansinę naštą tiek kelionių vadovais norintiems tapti (t. y. įgyti kvalifikaciją) asmenims, tiek juos įdarbinantiems (siekiantiems tobulinti darbuotojo kvalifikaciją), tiek vartotojams (paslaugų brangimas). Tiek Ekonomikos ir inovacijų ministerija, tiek VVTAT nėra gavusi vartotojų skundų dėl kelionių vadovo kvalifikacijos ir teikiamų paslaugų kokybės. Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, siūlomas įtvirtinti teisinis reguliavimas – netikslingas ir neproporcingas, jis gali būti pasiektas mažiau ribojančiomis priemonėmis, tokiomis kaip savireguliacija, vartotojų informavimas. Pažymėtina, kad 2018 m. birželio 28 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvoje (ES) 2018/958 dėl proporcingumo patikros prieš priimant naujas profesijų reglamentavimo nuostatas nustatyta, kad nauju reguliavimu siekiami įtvirtinti reikalavimai turi būti proporcingi siekiamam tikslui, t. y. turi būti būtini viešajam interesui tenkinti, būti pagrįsti ir tinkami, proporcingi siekiamų tikslų svarbai ir numatomi naudai, neriboti laisvo asmenų ir paslaugų judėjimo Europos Sąjungoje ir kita. Pabrėžtina, kad visų pirma valstybė narė privalo įvertinti, ar toks tikslas galėtų būti pasiektas taikant alternatyvias mažiau ribojančias priemones. Svarbu nurodyti riziką, kurią siekiama sumažinti, ar naudą, kurią siekiama maksimaliai padidinti taikomomis nuostatomis, ribojančiomis galimybę užsiimti reglamentuojama profesija ar ja verstis (toliau – Nuostata), siekiant nustatytų viešojo intereso tikslų. Nuostata turėtų veiksmingai prisidėti siekiant užsibrėžto tikslo; turi būti aiškiai nurodyta konkreti rizika ar nauda, kurią siūloma Nuostata siekiama sumažinti arba padidinti; paaiškinta, kaip ir kiek konkrečiai Nuostata pasiekiamas (-i) konkretus (-ūs) tikslas (-ai); pateikta analizė turėtų būti pagrįsta faktais, kurie gali parodyti, kad iš tiesų yra atitinkama rizika ir kad Nuostata galėtų šią riziką sušvelninti.

3.2. Pabrėžtina, kad įgyvendinant Direktyvą (ES) 2018/958, valstybės narės, prieš priimdamos naujas arba iš dalies keisdamos esamas įstatymų ar kitų teisės aktų nuostatas, turi atlikti proporcingumo vertinimą pagal šioje direktyvoje nustatytas taisykles. Taip pat, vadovaudamasis Lietuvos Respublikos teisėkūros pagrindų įstatymo 16 straipsnio 3 dalimi ir Lietuvos Respublikos reglamentuojamų profesinių kvalifikacijų pripažinimo įstatymo 3¹ straipsniu, teisės akto projekto rengėjas, prieš nustatydamas naują ar keisdamas esamą teisinį reguliavimą, kurio nuostatomis ribojama galimybė užsiimti reglamentuojama profesija ar ja verstis, turi atlikti Nuostatų proporcingumo vertinimą, vadovaudamasis Teisės aktų projektų nuostatų, ribojančių galimybę užsiimti reglamentuojama profesija ar ja verstis, proporcingumo vertinimo tvarkos aprašu, patvirtintu Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2008 m. birželio 18 d. nutarimu Nr. 637 „Dėl Lietuvos Respublikos reglamentuojamų profesinių kvalifikacijų pripažinimo įstatymo įgyvendinimo“. Teisės akto projekto rengėjas, atlikęs Nuostatų proporcingumo vertinimą, turi parengti Nuostatų proporcingumo vertinimo išvadą, pagrįstą kokybiniais ir, jei įmanoma, kiekybiniais rodikliais, ir pateikti duomenis apie kiekvienos Nuostatos atitiktį proporcingumo vertinimo kriterijams. Teisės akto projekto rengėjas vertinimo išvadą kartu su teisės akto projektu turi pateikti profesinių kvalifikacijų pripažinimo koordinatoriui, kuris užtikrina Nuostatų proporcingumo vertinimo objektyvumą ir nepriklausomumą. Atkreiptinas dėmesys, kad teikiant Projektą jame numatytų kelionių vadovo kvalifikacinių reikalavimų proporcingumo vertinimas nebuvo pateiktas profesinių kvalifikacijų pripažinimo koordinatoriui. Toks proporcingumo vertinimas nebuvo pateiktas ir dėl keičiamo teisinio reguliavimo gidų atžvilgiu.

4. Projektu siūlomo reguliavimo praktinis įgyvendinimas neatsiejamas nuo papildomų VVTAT laiko ir administracinių sąnaudų, taigi pareikalaus ir papildomų valstybės biudžeto lėšų. Būsimos VVTAT sąnaudos nebuvo įvertintos (neatlikti skaičiavimai, kiek papildomų darbo

valandų, etatų ir biudžeto lėšų reikės gidų ir kelionių vadovų paslaugų teikimo patikrinimams, gidų ir kelionių vadovų terminuotų pažymėjimų išdavimo procedūroms atlikti), VVTAT sukuriamą administracinę naštą, todėl prisitaikymo prie naujo teisinio reguliavimo išlaidos viršys galimą Projektu siekiamą naudą.

5. Projektu siūloma reglamentuoti iki tol nereglementuotus santykius dėl kelionių vadovo, todėl, vadovaujantis Teisėkūros pagrindų įstatymo 15 straipsnio 1 ir 2 dalimis ir Numatomo teisinio reguliavimo poveikio vertinimo metodika, patvirtinta Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2003 m. vasario 26 d. nutarimu Nr. 276 „Dėl Numatomo teisinio reguliavimo poveikio vertinimo metodikos patvirtinimo“, turi būti atliekamas numatomo teisinio reguliavimo poveikio vertinimas, nustatomas galimas teigiamas ir neigiamas poveikis šio teisinio reguliavimo sričiai, asmenims ar jų grupėms, kuriems bus taikomas numatomas teisinis reguliavimas, ir, atsižvelgiant į numatomo naujo teisinio reguliavimo pobūdį bei mastą, įvertinamas poveikis ekonomikai, konkurencijai, valstybės finansams, socialinei aplinkai, viešajam administravimui, teisinei sistemai, kriminogeninei situacijai, korupcijos mastui, aplinkai, administracinei naštai, regionų plėtrai, reglamentuojamų profesijų ir kitoms sritims.

6. Įvertinant aukščiau išdėstytus argumentus bei siekiant gerinti gidų teikiamų paslaugų kokybę ir profesinę kvalifikaciją, siūlytina nekeisti šiuo metu nustatyto teisinio reguliavimo, o šio tikslo siekti mažiau ribojančiomis priemonėmis, t. y. stiprinti gidus vienijančių asociacijų įsitraukimą ir savireguliaciją, siūlyti gidams priimti gidų etikos kodeksą ar panašius gidų susitarimus ir (ar) reitinguoti gidus sudarant palankiausiai vertinamų ir (ar) neigiamus atsiliepimus turinčių gidų sąrašus ir panašiai, gerinti gido paslaugų gavėjų informuotumą apie paslaugų teikėjus ir teisių gynimo priemones. Šiuo tikslu, taip pat siekiant didinti visuomenės informuotumą apie gidų nelegalią veiklą ir skleidžiamą šalį diskredituojančią informaciją Ekonomikos ir inovacijų ministerija kartu su viešąja įstaiga „Keliauk Lietuvoje“ ir VVTAT parengė informacinį lankstinuką, kuris bus skelbiamas VVTAT, turizmo informacijos centrų ir kitose interneto svetainėse. Taip pat, siekiant užkirsti kelią teikti gido paslaugas neturint gido pažymėjimo, atsižvelgus į planuojamus neregistruotos veiklos nustatymo, užkardymo, prevencijos veiksmus, Rizikos analizės centro (įsteigto Valstybinės mokesčių inspekcijos prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos viršininko, Finansinių nusikaltimų tyrimo tarnybos prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos direktoriaus, Lietuvos policijos generalinio komisaro, Muitinės departamento prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos generalinio direktoriaus, Valstybės sienos apsaugos tarnybos prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos vado, Lietuvos Respublikos valstybinės darbo inspekcijos prie Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerijos vyriausiojo valstybinio darbo inspektoriaus, Valstybinės maisto ir veterinarijos tarnybos direktoriaus 2019 m. vasario 21 d. įsakymu Nr. V-76/V-33/1B-154/5-V-156/4-80/EV-48/B1-138 „Dėl Rizikos analizės centro, jungtinių operacijų centrų steigimo ir jų darbo reglamentų tvirtinimo“) 2023 m. rugsėjo 27 d. sprendimu inicijuotos tikslinės priemonės, skirtos nelegalios gidų veiklos užkardymui, pasitelkiant savivaldybių atstovus.

Ministras Pirmininkas

Ekonomikos ir inovacijų ministras